

§ 275

**Lausunto aloitteesta aivotoiminnan ja aistitasapainon häiriöitä
sairastavien lasten perheiden tukimallista**

HEL 2012-013151 T 00 00 03

Päätös

Terveyslautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan, esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

"Lasten ja heidän perheidensä tarpeiden varhainen tunnistaminen ja lasten ja perheiden tukeminen ovat neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon keskeisiä painoalueita. Kouluterveydenhuolto jatkaa neuvolassa aloitettua perhetyötä. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallista toimintaa. Ne muodostavat lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia ja terveyttä seuraavan kokonaisuuden raskauden alusta lapsen opiskeluvaiheen loppuun saakka. Neuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajan toteuttamien tarkastusten lisäksi saatavilla on laaja-alaisia terveystarkastuksia, joihin sisältyy sekä terveydenhoitajan että lääkärin tekemä tarkastus. Terveystarkastuksissa selvitetään lapsen ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla ja kliinisillä tutkimuksilla ja ohjataan lapsi tarvittaessa jatkotutkimuksiin.

Neuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastuksissa seurataan säännöllisesti lapsen neurologista ja sensomotorista kehitystä. Lisäksi nelivuotistarkastukseen sisältyy tarkempi neurologinen arviointitutkimus, LENE. Mikäli jotakin normaalista poikkeavaa havaitaan, lapsi lähetetään tarpeen mukaisesti tarkempiin jatkotutkimuksiin, esimerkiksi neurologiseen arvioon, toimintaterapeutin tai fysioterapeutin arvioon, psykologille, kuntoutukseen, foniatrialle poliklinikalle tai erikoissairaanhoidon. Nelivuotistarkastusta edeltävästi päivähoidossa on tehty yhteistyössä vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, josta tiedot siirtyvät neuvolaan. Suunnitelmaan on kirjattu lapsen kehityksen oleelliset vahvuudet ja tuen tarpeet. Tarkempi neurologinen arviointitutkimus, LENE, voidaan tehdä tarvittaessa myös viisivuotistarkastuksen yhteydessä. Neuvola toimii tiiviissä yhteistyössä perheneuvolan, varhaisentuen kanssa. Erikoissairaanhoidon kanssa on selkiytetty pienten lasten psykiatrian ja lasten ADHD-hoitoketjut.

Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitaja tapaa peruskoulun oppilaat vuosittain. Peruskoulun luokilla 1, 5 ja 8 tehdään laaja-alaiset terveystarkastukset, johon sisältyy terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus sekä vanhempien tapaaminen ja

haastattelu. Tarkastuksissa korostuvat oppilaan omien voimavarojen tukeminen, terveydenedistäminen ja omien vahvuuksien löytäminen, mahdollisten terveysongelmien ennaltaehkäisy sekä terveysneuvonta. Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen voidaan lisäksi pyytää opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Laajassa terveystarkastuksessa selvitetään perheen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat, kuten perheen terveystottumukset ja huolenpito lapsesta. Terveystarkastuksissa pyritään löytämään ne lapset, jotka saattavat tarvita tehostetumpaa seurantaa tulevaisuudessa.

Terveystarkastuksia voidaan myös järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan muina ajankohtina tai muille kuin edellä mainituille ryhmille erityisen tuen tai hoidon suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi. Tarvittaessa terveydenhoitaja tekee kotikäyntejä yhteistyössä muiden oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

Koulun terveydenhoitaja ja lääkäri toimivat oppilashuoltoryhmässä terveydenhuollon asiantuntijoina. Oppilashuollon tavoitteena on tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Opettaja voi ohjata oppilashuoltoryhmälle ne oppilaat, joihin terveystarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi oppimisvaikeuksien, käyttäytymisongelmien, runsaiden poissaolojen tai muun näihin rinnastuvan syyn vuoksi.

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Pedagoginen arvio tehostetun tuen tarpeen arvioimiseksi ja aloittamiseksi tehdään moniammatillisena yhteistyönä ja sitä voidaan täydentää psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Kouluterveydenhuolto osallistuu tarvittaessa pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen laatimiseen. Selvitykseen voidaan liittää lääkärin tai erikoislääkärin erillinen lausunto. Selvitystä tehtäessä kuullaan myös oppilaan huoltajia ja oppilasta itseään.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten hoidon järjestelyistä on olemassa toimintamalleja, joista esimerkkeinä mainittakoon diabetesta sairastavan lapsen hoidon järjestelyt koulupäivän aikana ja ADHD-lääkityksen järjestäminen. Kouluterveydenhuollossa tehdään yhteistyötä erikoissairaanhoidon kanssa. Tarvittavat alkukartoitukset tehdään terveystarkastusten yhteydessä: tiedot kasvusta ja kehityksestä, oppilaan selviytymisestä luokkatilanteissa, mahdolliset keskittymis- ja oppimisvaikeudet, ääni- ja muut ärsykeyliherkkyydet ja

muut sairaudet. Koululääkäri tekee tarvittaessa lähetteen erikoissairaanhoidon, HYKS:n lastenneurologian- tai lastenpsykiatrian poliklinikalle. Nykyisen käytännön mukaan esim. ADHD:n diagnosointi tehdään erikoissairaanhoidossa. Sieltä annetaan ohjeet vanhemmille ja vanhempien kautta opetustoimelle. Kouluterveydenhuolto saa palautteen tehdystä lähetteestä sekä seuranta- ja tukitoimiohjeet. Opetustoimen tehtävä on huolehtia opetuksen järjestelyistä.

Terveyslautakunta toteaa, että lasten kasvu- ja kehityshäiriöiden mahdollisimman varhainen tunnistaminen on erittäin tärkeää ja lastenneuvola on tässä avainasemassa. Tällä hetkellä on olemassa aistiherkille lapsille suunnattuja tutkimus- ja selvityskäytäntöjä ja erilaisia tukimuotoja. Sosiaali- ja terveystoimen uudistuksen myötä vuoden 2013 alusta perheneuvolat, kouluterveydenhuolto sekä lastenneuvola ovat samassa osastossa. Uudessa osastossa voidaan tarkemmin arvioida aivotoiminnan ja aistitasapainon häiriöitä potevien lasten perheiden tukimallin tarve ja muoto, ottaen huomioon nykyiset käytännöt ja yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa.

Terveysvaikutusten arviointi

Erityistukea vaativien lasten ja heidän perheidensä tarpeet pyritään jo nyt ottamaan mahdollisimman kattavasti huomioon. Neuvola ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto perustehtävänsä mukaisesti tukevat jokaisen lapsen mahdollisimman tervettä kasvua ja kehitystä. Lasten ja heidän perheidensä ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen ovat neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon keskeiset painoalueet.

Peruskoulujen oppilashuoltotyö sisältää oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveyden seuraamista, arviointia ja edistämistä sekä oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamista ja selvittämistä yhteistyössä muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Oppilas, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, saa jo nykyisin tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti."

Esittelijä

toimitusjohtaja
Matti Toivola

Lisätiedot

Marketta Kupiainen, hallintoylihoitaja, puhelin: 310 42348
marketta.kupiainen(a)hel.fi

Päätösehdotus

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Y-tunnus	Tilinro
		Faksi		Alv.nro

Terveyslautakunta päättäneen antaa kaupunginhallitukselle seuraavan, esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

"Lasten ja heidän perheidensä tarpeiden varhainen tunnistaminen ja lasten ja perheiden tukeminen ovat neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon keskeisiä painoalueita. Kouluterveydenhuolto jatkaa neuvolassa aloitettua perhetyötä. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallista toimintaa. Ne muodostavat lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia ja terveyttä seuraavan kokonaisuuden raskauden alusta lapsen opiskeluvaiheen loppuun saakka. Neuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajan toteuttamien tarkastusten lisäksi saatavilla on laaja-alaisia terveystarkastuksia, joihin sisältyy sekä terveydenhoitajan että lääkärin tekemä tarkastus. Terveystarkastuksissa selvitetään lapsen ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla ja kliinisillä tutkimuksilla ja ohjataan lapsi tarvittaessa jatkotutkimuksiin.

Neuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastuksissa seurataan säännöllisesti lapsen neurologista ja sensomotorista kehitystä. Lisäksi nelivuotistarkastukseen sisältyy tarkempi neurologinen arviointitutkimus, LENE. Mikäli jotakin normaalista poikkeavaa havaitaan, lapsi lähetetään tarpeen mukaisesti tarkempiin jatkotutkimuksiin, esimerkiksi neurologiseen arvioon, toimintaterapeutin tai fysioterapeutin arvioon, psykologille, kuntoutukseen, foniatrikselle poliklinikalle tai erikoissairaanhoidon. Nelivuotistarkastusta edeltävästi päivähoidossa on tehty yhteistyössä vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, josta tiedot siirtyvät neuvolaan. Suunnitelmaan on kirjattu lapsen kehityksen oleelliset vahvuudet ja tuen tarpeet. Tarkempi neurologinen arviointitutkimus, LENE, voidaan tehdä tarvittaessa myös viisivuotistarkastuksen yhteydessä. Neuvola toimii tiiviissä yhteistyössä perheneuvolan, varhaisentuen kanssa. Erikoissairaanhoidon kanssa on selkiytetty pienten lasten psykiatrian ja lasten ADHD-hoitoketjut.

Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitaja tapaa peruskoulun oppilaat vuosittain. Peruskoulun luokilla 1, 5 ja 8 tehdään laaja-alaiset terveystarkastukset, johon sisältyy terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus sekä vanhempien tapaaminen ja haastattelu. Tarkastuksissa korostuvat oppilaan omien voimavarojen tukeminen, terveydenedistäminen ja omien vahvuuksien löytäminen, mahdollisten terveysongelmien ennaltaehkäisy sekä terveysneuvonta. Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen voidaan lisäksi pyytää opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Laajassa terveystarkastuksessa selvitetään perheen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat, kuten perheen

terveystottumukset ja huolenpito lapsesta. Terveystarkastuksissa pyritään löytämään ne lapset, jotka saattavat tarvita tehostetumpaa seurantaa tulevaisuudessa.

Terveystarkastuksia voidaan myös järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan muina ajankohtina tai muille kuin edellä mainituille ryhmille erityisen tuen tai hoidon suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi. Tarvittaessa terveydenhoitaja tekee kotikäyntejä yhteistyössä muiden oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

Koulun terveydenhoitaja ja lääkäri toimivat oppilashuoltoryhmässä terveydenhuollon asiantuntijoina. Oppilashuollon tavoitteena on tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Opettaja voi ohjata oppilashuoltoryhmälle ne oppilaat, joihin terveystarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi oppimisvaikeuksien, käyttäytymisongelmien, runsaiden poissaolojen tai muun näihin rinnastuvan syyn vuoksi.

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Pedagoginen arvio tehostetun tuen tarpeen arvioimiseksi ja aloittamiseksi tehdään moniammatillisena yhteistyönä ja sitä voidaan täydentää psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Kouluterveydenhuolto osallistuu tarvittaessa pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen laatimiseen. Selvitykseen voidaan liittää lääkärin tai erikoislääkärin erillinen lausunto. Selvitystä tehtäessä kuullaan myös oppilaan huoltajia ja oppilasta itseään.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten hoidon järjestelyistä on olemassa toimintamalleja, joista esimerkkeinä mainittakoon diabetesta sairastavan lapsen hoidon järjestelyt koulupäivän aikana ja ADHD-lääkityksen järjestäminen. Kouluterveydenhuollossa tehdään yhteistyötä erikoissairaanhoidon kanssa. Tarvittavat alkukartoitukset tehdään terveystarkastusten yhteydessä: tiedot kasvusta ja kehityksestä, oppilaan selviytymisestä luokkatilanteissa, mahdolliset keskittymis- ja oppimisvaikeudet, ääni- ja muut ärsykeyliherkkyydet ja muut sairaudet. Koululääkäri tekee tarvittaessa lähetteen erikoissairaanhoidon, HYKS:n lastenneurologian- tai lastenpsykiatrian poliklinikalle. Nykyisen käytännön mukaan esim. ADHD:n diagnosointi tehdään erikoissairaanhoidossa. Sieltä annetaan ohjeet vanhemmille ja vanhempien kautta opetustoimelle. Kouluterveydenhuolto saa palautteen tehdystä lähetteestä sekä seuranta- ja tukitoimiohjeet. Opetustoimen tehtävä on huolehtia opetuksen järjestelyistä.

Terveyslautakunta toteaa, että lasten kasvu- ja kehityshäiriöiden mahdollisimman varhainen tunnistaminen on erittäin tärkeää ja lastenneuvola on tässä avainasemassa. Tällä hetkellä on olemassa aistiherkille lapsille suunnattuja tutkimus- ja selvityskäytäntöjä ja erilaisia tukimuotoja. Sosiaali- ja terveystoimen uudistuksen myötä vuoden 2013 alusta perheneuvolat, kouluterveydenhuolto sekä lastenneuvola ovat samassa osastossa. Uudessa osastossa voidaan tarkemmin arvioida aivotoiminnan ja aistitasapainon häiriöitä potevien lasten perheiden tukimallin tarve ja muoto, ottaen huomioon nykyiset käytännöt ja yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa.

Terveysvaikutusten arviointi

Erityistukea vaativien lasten ja heidän perheidensä tarpeet pyritään jo nyt ottamaan mahdollisimman kattavasti huomioon. Neuvola ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto perustehtävänsä mukaisesti tukevat jokaisen lapsen mahdollisimman tervettä kasvua ja kehitystä. Lasten ja heidän perheidensä ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen ovat neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon keskeiset painoalueet.

Peruskoulujen oppilashuoltotyö sisältää oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveyden seuraamista, arviointia ja edistämistä sekä oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamista ja selvittämistä yhteistyössä muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Oppilas, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, saa jo nykyisin tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti."

Esittelijä

Valtuutettu Sari Näre ja 30 muuta valtuutettua ovat tehneet valtuustoaloitteen kaupunginhallitukselle aistiherkkien lasten perheiden omasta tukimallista

"Aloite sensomotorisesta epätasapainosta ja neurologista häiriöistä oirehtivien lasten perheille tarjottavasta tuesta.

Nuorten syrjäytymistä koskevassa keskustelussa on nostettu esiin neurologisista häiriöistä, sensomotorisesta epätasapainosta ja autismin kirjosta kärsivien lasten syrjäytymisriski. Tämän riskin takana on usein se, ettei lasten aistiherkkyksiä tunnisteta riittävän ajoissa ja lapsi joutuu kestävänsä aistijärjestelmänsä kannalta liian kuormittavia tilanteita. Ongelmat korostuvat liian suurissa päivähoito- ja opetusryhmissä. Erityisluokista luopuminen integraatioperiaatteen takia heikentää monen aistiherkän lapsen mahdollisuuksia sietää kouluarkeen liittyvää melua, tiheyttä, hajuja ja muita aistiärsykeitä,

mitä lapsi voi oirehtia koko luokkaa häiritsevällä toiminnalla (esimerkiksi vaikeuksia pysyä paikallaan, äänien tuottamisella, kieltäytymällä yhteistyöstä nje.). Jos lapsi saa jatkuvaa negatiivista palautetta käytöksestään, se vaikuttaa helposti koko hänen persoonallisuuteensa rakentumiseen ja aistiherkkyyksiin usein liittyvä luova potentiaali tyrehtyy. Nämä lapset ovat tyypillisesti erilaisia oppijoita ja aistijoita, joilla on epätasainen kykyrakenne - paitsi alisuoriutumisesta, myös erityislahjakkuutta, joka tulee esiin suuren motivaation herättämässä intensiivisessä keskittymisessä mielenkiinnon kohteeseen, kuten esimerkiksi asperger-lapsilla.

Lasta kuormittava kouluarki heijastuu usein paineina myös kotona, ja saadakseen apua perheet saattavat joutua kirjautumaan lastensuojeluasiakkaisiksi. Joissain tapauksissa tämä on johtanut huostaanottoihin lapsen sairaudesta johtuviksi katsotuista syistä, mikä on voinut olla traumaattista koko perheelle. Aivotoiminnan ja aistitasapainon häiriöitä poteville lapsille ja heidän perheilleen tulisi kehittää oma tarvittaessa kotiin tuotava tukitoiminta terveys-, sosiaali- ja opetustoimen yhteistyönä. Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että sosiaali- ja terveystoimen yhdistymisessä järjestetään aistiherkkien lasten perheille oma tukimalli."

Terveyslautakunnalta pyydetään lausuntoa kaupunginhallitukselle 14.12.2012 mennessä. Lausuntoa pyydetään myös opetuslautakunnalta ja sosiaalilautakunnalta.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Matti Toivola

Lisätiedot

Marketta Kupiainen, hallintoylihoitaja, puhelin: 310 42348
marketta.kupiainen(a)hel.fi